

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

28 februarie 2018(\*)

„Trimitere preliminară – Ajutoare de stat – Regulamentul (CE) nr. 1998/2006 – Articolul 35 TFUE – Ajutor de minimis sub forma unui avantaj fiscal – Legislație națională de excludere de la beneficiul acestui avantaj fiscal a investițiilor în fabricarea de produse destinate exportului”

În cauza C-518/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia, Bulgaria), prin decizia din 26 septembrie 2016, primită de Curte la 4 octombrie 2016, în procedura

„ZPT” AD

împotriva

**Narodno sabranie na Republika Bulgaria,**

**Varhoven administrativen sad,**

**Natsionalna agentsia za prihodite,**

CURTEA (Camera întâi),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președinte de cameră, și domnii C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot (raportor), A. Arabadjiev și E. Regan, judecători,

avocat general: domnul M. Wathelet,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 18 octombrie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru „ZPT” AD, de M. Ekimdzhiev și de K. Boncheva, avocați;
- pentru Narodno sabranie na Republika Bulgaria, de T. Tsacheva, în calitate de agent;
- pentru Varhoven administrativen sad, de G. Kolev și de M. Semov, în calitate de agenți;
- pentru Natsionalna agentsia za prihodite, de B. Atanasov și de I. Kirova, în calitate de agenți;
- pentru guvernul bulgar, de E. Petranova și de L. Zaharieva, în calitate de agenți;
- pentru guvernul elen, de S. Charitaki și de S. Papaioannou, în calitate de agenți;

- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistat de C. Colelli, avvocato dello Stato;
- pentru Comisia Europeană, de L. Armati, de P. Mihaylova și de E. Manhaeve, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 29 noiembrie 2017,

pronunță prezenta

## Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește validitatea, în raport cu articolul 35 TFUE, a articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul (CE) nr. 1998/2006 al Comisiei din 15 decembrie 2006 privind aplicarea articolelor [107 și 108 TFUE] ajutoarelor *de minimis* (JO 2006, L 379, p. 5, Ediție specială, 08/vol. 5, p. 96), precum și interpretarea acestei dispoziții.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între „ZPT” AD, pe de o parte, și Narodno sabranie na Republika Bulgaria (Adunarea Națională a Republicii Bulgaria), Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă, Bulgaria) și Natsionalna agentsia za prihodite (Agenția Națională a Veniturilor Bugetare, Bulgaria), pe de altă parte, în legătură cu o cerere de despăgubire ca urmare a încălcării dispozițiilor articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006.

## Cadrul juridic

### Dreptul Uniunii

3 Regulamentul (CE) nr. 994/98 al Consiliului din 7 mai 1998 de aplicare a articolelor [107 și 108 TFUE] anumitor categorii de ajutoare de stat orizontale (JO 1998, L 142, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 31) a autorizat printre altele Comisia Europeană să stabilească printr-un regulament un plafon sub care se consideră că anumite ajutoare, numite „*de minimis*”, nu îndeplinesc toate criteriile prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE și, prin urmare, sunt scutite de procedura de notificare a Comisiei prevăzută la articolul 108 TFUE.

4 La data faptelor din litigiul principal, dispozițiile care reglementau adoptarea ajutoarelor *de minimis* figurau în Regulamentul nr. 1998/2006, al cărui articol 1 alineatul (1) era redactat astfel:

„Prezentul regulament se aplică ajutoarelor acordate întreprinderilor din toate sectoarele, cu excepția:

[...]

(d) ajutoarelor destinate activităților legate de export către țări terțe sau către state membre, respectiv ajutoarelor legate direct de cantitățile exportate, ajutoarelor destinate înființării și funcționării unei rețele de distribuție sau destinate altor cheltuieli curente legate de activitatea de export;

[...]”

5 Articolul 2 din acest regulament prevedea:

„(1) Se consideră că ajutoarele nu îndeplinesc toate criteriile prevăzute la articolul [107 alineatul (1) TFUE] și, prin urmare, sunt scutite de obligația de notificare prevăzută la articolul [108

alineatul (3) TFUE] în cazul în care ajutoarele îndeplinesc condițiile prevăzute la alineatele (2)-(5) din prezentul articol.

(2) Valoarea totală a ajutoarelor *de minimis* acordate unei aceleiași întreprinderi nu depășește 200 000 [de euro] pe durata a trei exerciții fiscale. [...] Aceste plafoane se aplică indiferent de forma ajutorului *de minimis* sau de obiectivul urmărit [...]

[...]"

## Dreptul bulgar

6 Articolul 182 alineatul 2 din Zakon za korporativnoto podohodno oblagane (Legea privind impozitul pe profit), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal, prevede:

„Avantajul fiscal care constituie un ajutor *de minimis* nu se aplică:

[...]

7) investiției în activele afectate unor activități legate de exportul către țări terțe sau către state membre.

[...]"

7 Articolul 184 din Legea privind impozitul pe profit prevede:

„Persoanele impozabile beneficiază de o reducere de până la 100 % a impozitului pe profit cu privire la profitul impozabil rezultat din activitatea de producție desfășurată, inclusiv din fabricarea în regim lohn, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții cumulative:

1) persoana impozabilă exercită o activitate de producție doar în comunele în care, în anul anterior celui în curs, rata omajului este de cel puțin 1,35 ori mai mare decât rata națională medie corespunzătoare aceleiași perioade:

2) sunt îndeplinite condițiile prevăzute la:

a) articolul 188 în cazul ajutorului *de minimis*.

[...]"

8 Articolul 188 din legea menționată prevede:

„1. Un avantaj fiscal constituie un ajutor *de minimis* atunci când cuantumul ajutoarelor *de minimis* primite de persoana impozabilă în ultimii trei ani, inclusiv cel în curs, indiferent de forma și de sursa acestora, nu depășește echivalentul în [leva bulgare (BGN)] a 200 000 de euro [...]

2. Mijloacele corespunzătoare reducerii de impozit prevăzute la articolul 184 trebuie investite în bunuri imobile corporale sau necorporale în conformitate cu legislația în materia contabilității în termen de patru ani de la începutul anului pentru care se aplică reducerea de impozit.

[...]"

## Litigiul principal și întrebările preliminare

9 ZPT, societate de drept bulgar, desfășoară trei activități de producție autonome din punct de vedere tehnic în ateliere separate, și anume o activitate de producție de țevi și de tuburi

profilate și rotunde, de profile formate la rece și îndoită și de dispozitive rutiere de oprire din oțel, o activitate de galvanizare la cald de piese și o activitate de zincare electrolitică sau de electrozincare a pieselor.

10 În declarația sa fiscală pentru anul 2008, ZPT a arătat că dorește să beneficieze de reducerea impozitului pe profit prevăzut la articolul 184 din Legea privind impozitul pe profit în cuantum de 140 677,51 BGN (aproximativ 70 000 de euro).

11 Prin decizia de rectificare din 5 martie 2010, această reducere de impozit nu a fost admisă pentru motivul că investițiile pentru care ZPT intenționa să beneficieze de reducerea de impozit menționată fuseseră efectuate în ateliere în care erau fabricate produse destinate exportului, astfel de investiții fiind excluse de la beneficiul reducerii de impozit prin articolul 182 alineatul 2 punctul 7 din Legea privind impozitul pe profit.

12 La 21 mai 2010, ZPT a introdus o acțiune împotriva acestei decizii de rectificare a impozitului la Administrativen sad – grad Burgas (Tribunalul Administrativ din Burgas, Bulgaria). Prin hotărârea din 12 ianuarie 2011, această instanță a anulat decizia de rectificare menționată, considerând că refuzul de a acorda reducerea impozitului nu era justificat întrucât activitatea autonomă de electrozincare de piese în care ZPT declara că intenționează să efectueze investițiile necesare nu avusese ca rezultat un export, iar termenul de patru ani în care această societate putea investi sumele corespunzătoare reducerii impozitului nu expirase.

13 Prin hotărârea din 27 decembrie 2011, pronunțată în recurs și rămasă definitivă, Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) a anulat hotărârea menționată și a respins acțiunea ZPT împotriva deciziei de rectificare din 5 martie 2010. Constatând că au fost efectuate investiții în unitatea de galvanizare la cald ale cărei produse erau exportate, această instanță a statuat că condiția prevăzută la articolul 182 alineatul 2 punctul 7 din Legea privind impozitul pe profit, privind o investiție în active fără legătură cu exporturile către state terțe sau către state membre, nu era îndeplinită și că, în aceste condiții, reducerea impozitului trebuia analizată ca un ajutor de stat care are ca efect denaturarea concurenței pe piața internă.

14 ZPT urmărește în fața Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia) angajarea răspunderii Adunării Naționale a Republicii Bulgaria, a Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă, Bulgaria) și a Agenției Naționale a Veniturilor Bugetare ca urmare a pretinselor încălcări ale dreptului Uniunii de către aceste instituții. Aceasta susține că are dreptul la o despăgubire egală cu cuantumul reducerii impozitului care i-a fost refuzată, majorată cu dobânzi.

15 Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia) ridică problema compatibilității restricției prevăzute de legiuitorul național la articolul 182 alineatul 2 punctul 7 din Legea privind impozitul pe profit cu articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006.

16 În aceste condiții, Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Dispozițiile de punere în aplicare a dreptului Uniunii, precum Regulamentul nr. 1998/2006, au un efect direct și se aplică imediat? În caz afirmativ, o dispoziție a legiuitorului național care limitează sau restricționează domeniul de aplicare al dispoziției de drept al Uniunii încalcă aceste principii?

- 2) Un ajutor de stat acordat sub forma unui avantaj fiscal care este investit în active utilizate pentru fabricarea de produse exportate în parte către terțe sau către state membre ale Uniunii este compatibil cu concurența pe piața comună?
- 3) Fabricarea unor produse pentru export prin utilizarea unor active achiziționate din fonduri provenite dintr-un ajutor de stat este o activitate legată direct de cantitățile exportate, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006? În cazul unui răspuns negativ, statele membre au posibilitatea să prevadă în dreptul național restricții suplimentare pentru exportatorii unor produse fabricate prin utilizarea unor active rezultate din investirea sumei constând într-un avantaj fiscal? În cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare, care este raportul dintre această dispoziție și articolul 35 TFUE privind interzicerea restricțiilor cantitative la export între statele membre, precum și a oricărui măsuri cu efect echivalent? Se ridică problema unei discriminări și a unei încălcări a liberei circulații a mărfurilor?
- 4) Articolul 1 din Regulamentul nr. 1998/2006 se opune ca, înainte de expirarea termenului de patru ani prevăzut de dreptul național pentru realizarea investiției, unei persoane juridice să i se refuze recunoașterea dreptului la un ajutor financiar *de minimis*, care rezultă din dreptul Uniunii, pentru simplul motiv că în această perioadă persoana în cauză a investit și în alte structuri autonome și separate ale întreprinderii sale, care au realizat exporturi?"

### **Cu privire la întrebările preliminare**

#### **Cu privire la admisibilitate**

- 17 Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) contestă admisibilitatea cererii de decizie preliminară.
- 18 În primul rând, această instanță nu o consideră nici relevantă, nici necesară, din moment ce instanța de trimitere trebuie să se pronunțe numai cu privire la existența unei încălcări vădite a dreptului Uniunii și a unei legături de cauzalitate între această pretinsă încălcare și prejudiciile invocate.
- 19 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărei exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei cereri formulate de o instanță națională este posibil numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate (a se vedea în special Hotărârea din 22 septembrie 2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, punctul 33).
- 20 În speță, este necesar să se constate că, în litigiul principal, ZPT urmărește angajarea răspunderii statului bulgar ca urmare a unei decizii a Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) și pentru motivul unor pretinse încălcări ale dreptului Uniunii imputabile Adunării Naționale a Republicii Bulgaria și Agenției Naționale a Veniturilor Bugetare. Or, prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere urmărește tocmai să determine dacă dispozițiile naționale în discuție în litigiul principal au încălcat normele dreptului Uniunii în materie de ajutoare de stat sau de liberă circulație a mărfurilor. În aceste condiții, prezenta cerere de decizie preliminară nu poate fi considerată vădit lipsită de pertinență.

21 În al doilea rând, Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) susține că, prin cererea preliminară formulată, instanța de trimitere urmărește să obțină reexaminarea unei decizii naționale care are autoritate de lucru judecat, a cărei repunere în discuție nu este posibilă, nici chiar pentru a remedia o încălcare a dreptului Uniunii. Pentru același motiv, această cerere nu ar avea un caracter preliminar.

22 Trebuie arătat, pe de o parte, că această argumentație privește fondul cererii de decizie preliminară, iar nu admisibilitatea acesteia. Pe de altă parte, o procedură menită să angajeze răspunderea statului nu are același obiect și nu implică în mod necesar aceleași părți precum procedura care a determinat pronunțarea deciziei care a dobândit autoritate de lucru judecat definitiv. Rezultă că principiul respectării autorității de lucru judecat definitiv nu se opune recunoașterii principiului răspunderii statului pentru o decizie a unei instanțe care se pronunță în ultim grad de jurisdicție (Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punctele 39 și 40).

23 În al treilea rând, trimiterea preliminară ar încălca autonomia procedurală a instanțelor bulgare și normele de repartizare a competențelor jurisdicționale stabilite de Constituția bulgară, din moment ce instanțele civile, din care face parte instanța de trimitere, nu sunt competente să constate nelegalitatea unei decizii pronunțate de instanțele administrative.

24 Cu toate acestea, din principiul autonomiei procedurale reiese că, în lipsa unei reglementări a Uniunii, este de competența ordinii juridice a fiecărui stat membru să desemneze instanța competentă pentru soluționarea litigiilor referitoare la repararea unei încălcări a dreptului Uniunii ce rezultă dintr-o decizie a instanței naționale care se pronunță în ultim grad de jurisdicție (Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 59). În acest cadru, nu este de competența Curții să se pronunțe asupra aspectului care este instanța competentă să judece o acțiune în răspundere precum cea cu care este sesizată instanța de trimitere (Hotărârea din 23 noiembrie 2017, CHEZ Electro Bulgaria și Frontex International, C-427/16 și C-428/16, EU:C:2017:890, punctul 30).

25 În al patrulea rând, Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) formulează, în temeiul articolului 94 din Regulamentul de procedură al Curții, mai multe critici referitoare la imprecizia, chiar inexactitatea în fapt și în drept, a cererii de decizie preliminară, la lipsa sa de legătură cu litigiul principal și la nemotivarea acesteia.

26 *Primo*, cererea de decizie preliminară nu ar cuprinde expunerea datelor factuale pe care se întemeiază, cu încălcarea articolului 94 din Regulamentul de procedură, și ar denatura chiar, în a patra întrebare a sa, faptele din litigiul principal. Trebuie arătat că decizia de trimitere conține o expunere destul de detaliată a faptelor din litigiul principal. În ceea ce privește pretinsa denaturare a faptelor, aceasta acoperă în realitate o dezbatere privind calificarea juridică a sediilor ZPT, care ține numai de competența instanței de trimitere și care nu influențează răspunsurile care trebuie date la întrebările adresate Curții.

27 *Secundo*, deși modul de redactare a primei întrebări nu amintește el însuși în mod precis dispozițiile naționale în cauză, nici problema ridicată de corelarea acestora cu Regulamentul nr. 1998/2006, decizia de trimitere conține, în schimb, toate explicațiile necesare în această privință.

28 *Tertio*, este adevărat că a doua întrebare, care privește compatibilitatea unui ajutor de stat destinat unor produse exportate cu concurența în piața internă, este formulată în termeni imprecizi. Cu toate acestea, pentru a oferi un răspuns util, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate (a se vedea în special Hotărârea din 17 decembrie 2015, Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, punctul 30).

29 În această privință, instanța de trimitere urmărește să afle, prin intermediul celei de a doua întrebări, până la ce punct principiul liberei circulații a mărfurilor se opune unui ajutor, chiar de *minimis*, destinat unor produse exportate. Având în vedere că, potrivit unei jurisprudențe constante, dreptul derivat trebuie interpretat, în cea mai mare măsură posibil, într-un mod compatibil cu dreptul primar al Uniunii, principiul liberei circulații a mărfurilor poate influența interpretarea articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006, care face obiectul celorlalte întrebări.

30 *Quarto*, Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) observă în mod întemeiat că instanța de trimitere nu expune în mod expres motivele pentru care ridică problema validității articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 în raport cu articolul 35 TFUE în a treia parte a celei de a treia întrebări. Aceste motive pot fi deduse însă simplu din celelalte întrebări preliminare. Astfel, este de o utilitate certă ca instanța națională să știe dacă dispoziția de drept derivat a cărei interpretare o solicită Curții, în vederea aprecierii legalității dispozițiilor naționale în cauză, nu este nevalidă în raport cu articolul 35 TFUE.

31 *Quinto*, Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) consideră că nu poate fi pârâtă într-o procedură de reparare a unui prejudiciu care rezultă dintr-o pretinsă încălcare a dreptului Uniunii săvârșită de instanța administrativă menționată, fără a fi încălcate principiul separației puterilor, cerința de independență și de imparțialitate a instanței și respectarea competenței și a ierarhiei instanțelor instituite de Constituția bulgară.

32 Trebuie amintit că, în temeiul articolului 23 al doilea paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și al articolului 96 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul de procedură, au dreptul să prezinte observații în fața Curții, în cadrul unei proceduri preliminare, părțile din litigiul principal. Or, calitatea de parte în litigiul principal, în temeiul căreia Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă) a fost invitat să prezinte observații în cadrul prezentei proceduri, depinde doar de aprecierea instanței naționale în raport cu normele de drept național. În orice caz, nu există nicio obligație pentru părțile din litigiul principal de a prezenta observații în fața Curții în cadrul procedurii preliminare.

33 În aceste condiții, cererea de decizie preliminară este admisibilă.

## **Cu privire la fond**

### *Cu privire la a treia parte a celei de a treia întrebări*

34 Prin intermediul celei de a treia părți a celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 este nevalid în raport cu articolul 35 TFUE.

35 Potrivit articolului 107 TFUE, „sunt incompatibile cu piața internă ajutoarele acordate de state sau prin intermediul resurselor de stat, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri, în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale dintre statele membre”. Articolul 108 alineatul (3) TFUE prevede că „Comisia este informată în timp util pentru a-și prezenta

observațiile cu privire la proiectele care urmează să instituie sau să modifice ajutoarele”.

36 Cu toate acestea, conform articolului 109 TFUE, Consiliul Uniunii Europene are dreptul să adopte toate regulamentele utile în special pentru a stabili condițiile de aplicare a articolului 108 alineatul (3) TFUE, precum și categoriile de ajutoare care sunt exceptate de la procedura prevăzută la această dispoziție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iulie 2016, Dilly's Wellnesshotel, C-493/14, EU:C:2016:577, punctul 33). Astfel, Regulamentul nr. 994/98 a autorizat Comisia Europeană să stabilească printr-un regulament un plafon sub care ajutoarele nu intră sub incidența procedurii de notificare a Comisiei prevăzute la articolul 108 TFUE.

37 Prin Regulamentul nr. 1998/2006, Comisia a stabilit la 200 000 de euro pe o perioadă de trei ani plafonul sub care se consideră că ajutoarele de stat nu afectează în mod sensibil schimburile comerciale dintre statele membre și nu trebuie, prin urmare, să îi fie notificate. Acest regulament exclude însă din acest regim anumite categorii de ajutoare în special în temeiul articolului 1 alineatul (1) litera (d) din acesta, „ajutoarele destinate activităților legate de export către țări terțe sau către state membre, respectiv ajutoarele legate direct de cantitățile exportate, ajutoarele destinate înființării și funcționării unei rețele de distribuție sau destinate altor cheltuieli curente legate de activitatea de export”.

38 Articolul 35 TFUE interzice restricțiile cantitative la export, precum și orice măsuri cu efect echivalent între statele membre.

39 Aprecierea compatibilității articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 cu aceste dispoziții necesită trei remarci preliminare.

40 În primul rând, interzicerea restricțiilor cantitative la export și a măsurilor cu efect echivalent se impune atât autorităților Uniunii, cât și statelor membre, astfel încât o normă de drept derivat poate fi contestată în acest temei, inclusiv prin intermediul unei întrebări preliminare în aprecierea validității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 mai 1984, Denkvit Nederland, 15/83, EU:C:1984:183, punctul 15).

41 În al doilea rând, în timp ce articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 vizează exporturile către state terțe sau către state membre, articolul 35 TFUE nu se aplică decât circulației mărfurilor între statele membre. În consecință, în măsura în care privește exporturile către state terțe, articolul 1 alineatul (1) litera (d) din acest regulament nu poate fi contrar articolului 35 TFUE.

42 În al treilea rând, articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 nu instituie, prin el însuși, restricții cantitative la export. În schimb, este necesar să se aprecieze dacă această dispoziție poate primi calificarea de „măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export”.

43 În această privință, Curtea a statuat că o măsură națională aplicabilă tuturor operatorilor ce acționează pe teritoriul național, care afectează, în fapt, mai mult ieșirea produselor de pe piața statului membru de export decât comercializarea produselor pe piața națională a statului membru respectiv, intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 35 TFUE (Hotărârea din 21 iunie 2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, punctul 36 și jurisprudența citată).

44 Din această definiție reiese că calificarea drept „măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export” presupune existența unor efecte restrictive asupra schimburilor comerciale (Hotărârea din 21 iunie 2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, punctul 42). Aceste efecte pot fi chiar de importanță minoră (Hotărârea din 1 aprilie 2008, Gouvernement de la Communauté française et gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, punctul 52), cu condiția să nu fie



nici prea aleatorii, nici prea indirecte (Hotărârea din 21 iunie 2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, punctul 45 și jurisprudența citată).

45 Or, interdicția ajutoarelor legate de export către state membre, chiar dacă acestea nu depășesc pragul *de minimis*, prevăzut la articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006, nu are prin ea însăși efect asupra schimburilor comerciale, din moment ce se limitează să impună statelor membre să se abțină de la acordarea unui anumit tip de ajutoare. În consecință, această dispoziție nu poate constitui o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export contrară articolului 35 TFUE.

46 Însă, mai ales din normele fundamentale ale pieței interne și din regimul general al ajutoarelor care face parte din acestea rezultă că excluderea ajutoarelor la export din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1998/2006 este justificată chiar din punctul de vedere al obiectului articolului 107 TFUE. Potrivit acestui articol, ajutoarele de stat sunt, astfel, incompatibile cu piața internă „în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale dintre statele membre”. Or, ajutoarele la export, chiar dacă au un quantum modest, se numără, prin definiție, printre ajutoarele susceptibile să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre, atât direct, conferind un avantaj competitiv produselor exportate, cât și indirect, suscitând din partea celorlalte state membre contramăsuri simetrice destinate să compenseze acest avantaj competitiv. Astfel cum a arătat Comisia în *Medin*, a permite astfel de ajutoare ar fi deosebit de prejudiciabil pentru funcționarea pieței interne.

47 Rezultă că articolul 35 TFUE nu poate justifica o măsură contrară articolului 107 TFUE. Astfel, motivele pentru care Curtea a decis că dispozițiile Tratatului FUE referitoare la ajutoarele de stat nu pot servi la subminarea normelor tratatului cu privire la libera circulație a mărfurilor justifică de asemenea afirmația reciprocă, și anume că aceste dispoziții și aceste norme urmăresc același obiectiv, care este de a asigura libera circulație a mărfurilor între statele membre în condiții normale de concurență (Hotărârea din 5 iunie 1986, *Comisia/Italia*, 103/84, EU:C:1986:229, punctul 19, și Hotărârea din 20 martie 1990, *Du Pont de Nemours Italiana*, C-21/88, EU:C:1990:121, punctele 19-21).

48 În consecință, trebuie să se răspundă la a treia parte a celei de a treia întrebări că analiza acesteia nu a revelat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006.

*Cu privire la prima și la a doua întrebare, la primele două părți ale celei de a treia întrebări și la a patra întrebare*

49 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, al primelor două părți ale celei de a treia întrebări și al celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 trebuie interpretat în sensul că se opune unor dispoziții din dreptul național, precum cele în discuție în litigiul principal, care exclud de la beneficiul unui avantaj fiscal care constituie un ajutor *de minimis* investițiile în active afectate unor activități legate de export.

50 Trebuie subliniat, în primul rând, că dispozițiile articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 trebuie resituate în contextul de ansamblu al acestui regulament care are drept obiect să permită derogarea, pentru ajutoarele de stat de o valoare limitată, de la regula potrivit căreia orice ajutor trebuie, înainte de orice punere în aplicare, să fie notificat Comisiei.

51 Articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 are drept obiect limitarea domeniului posibil al acestei derogări prin excluderea ajutoarelor la export. Această interdicție se analizează astfel ca o întoarcere la principiul stabilit prin tratat al interdicției ajutoarelor de stat.

Aceasta nu poate, în consecință, să fie interpretată în mod strict.

52 Trebuie amintit, în al doilea rând, că Regulamentul nr. 1998/2006 nu a avut în niciun caz drept obiect și nu ar fi putut, de altfel, în mod legal să aibă drept efect nici să oblige statele membre să acorde anumite ajutoare, nici să le oblige să utilizeze toate posibilitățile de derogare pe care le oferă.

53 Cu aceste rezerve trebuie să se răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere.

54 Articolele 184 și 188 din Legea privind impozitul pe profit acordă o reducere de impozit de o valoare mai mică decât plafonul stabilit prin Regulamentul nr. 1998/2006 întreprinderilor care exercită o activitate de producție într-o comună identificată ca prezentând o rată a șomajului sensibil mai mare decât media națională, cu condiția ca acestea să investească în această comună valoarea reducerii de impozit într-un termen de patru ani de la începutul anului pentru care impozitul este redus. În temeiul articolului 182 alineatul 2 punctul 7 din această lege, facilitatea fiscală nu se aplică „investiției în activele afectate unor activități legate de export”. Republica Bulgaria a înțeles astfel să se conformeze articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006, care exclude de la beneficiul regulii *de minimis* ajutoarele care ar favoriza exporturile.

55 Articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 nu exclude orice ajutor care ar putea avea un efect asupra exporturilor, ci numai pe acelea care au drept obiect direct, chiar prin forma pe care o îmbracă, susținerea vânzărilor într-un alt stat. Sunt considerate astfel numai ajutoarele „legate direct de cantitățile exportate”, cele legate de înființarea și funcționarea unei rețele de distribuție sau cele privind alte cheltuieli curente legate de activitatea de export.

56 Din aceasta rezultă că un ajutor pentru investiții, cu condiția să nu fie, într-o formă sau alta, determinat, în principiu și în valoarea sa, prin cantitatea de produse exportate, nu se numără printre „ajutoarele destinate activităților legate de export”, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 și nu intră, așadar, în domeniul de aplicare al acestei dispoziții, chiar dacă investițiile susținute astfel permit dezvoltarea de produse destinate exportului.

57 În caz contrar, cu alte cuvinte dacă un ajutor pentru investiții este determinat prin cantitățile de produse exportate și dacă acesta intră, prin urmare, în domeniul de aplicare al articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006, el este exclus de la beneficiul regulii *de minimis*. Interpretate în acest mod, dispozițiile articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 nu se opun unor dispoziții de drept național precum cele ale articolului 182 alineatul 2 punctul 7 din Legea privind impozitul pe profit, în măsura în care acestea sunt interpretate de instanța națională, astfel cum permite textul acestora, ca implicând aceeași excludere.

58 În consecință, este necesar să se răspundă la prima și la a doua întrebare, la primele două părți ale celei de a treia întrebări și la a patra întrebare că articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unor dispoziții de drept național, precum cele în discuție în litigiul principal, care exclud de la beneficiul unui avantaj fiscal care constituie un ajutor *de minimis* investițiile în active afectate unor activități legate de export.

### **Cu privire la cheltuielile de judecată**

59 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele

ale părților men ionate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera  nt i) declară:

- 1) **Analiza celei de a treia părți a celei de a treia întrebări nu a revelat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul (CE) nr. 1998/2006 al Comisiei din 15 decembrie 2006 privind aplicarea articolelor [107 și 108 TFUE] ajutoarelor *de minimis*.**
- 2) **Articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1998/2006 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unor dispoziții de drept național, precum cele în discu ie în litigiul principal, care exclud de la beneficiul unui avantaj fiscal care constituie un ajutor *de minimis* investițiile în active afectate unor activități legate de export.**

Semnături

\* Limba de procedură: bulgara.